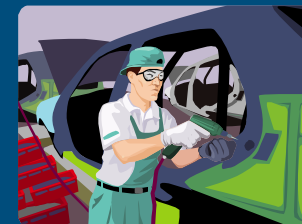

esf

itp
Institut Trhu Práce

PŘEDVÍDÁNÍ KVALIFIKAČNÍCH POTŘEB TRHU PRÁCE

MYSLET NA BUDOUCNOST
SE VYPLATÍ.
I NA TRHU PRÁCE.

Projekt ITP

Ing. Jiří Braňka, NVF

4.6. 2008

Současnost trhu práce: co nás trápí?

Nedostatek pracovních sil začíná zvyšovat mzdy

Studie společnosti PricewaterhouseCoopers zjistila, že v Česku se nedostatek pracovních sil na mzdách zatím příliš neprojevil. Nastává však obrat.

Najdi, přetáhni, přeplat'!

Českým podnikům už chybí přes sto tisíc lidí

Před deseti lety byli úředníci na úradech práce šťastni, když našli uplatnění alespoň pro pár z tisíců nezaměstnaných, kteří přibývali měsíc co měsíc. Dnes řeší opačný problém: jak zaplnit volná místa, jejichž počet roste také po tisících.

WSJ: Nízké mzdy vytlačují Středoevropany z výroby automobilů

Boom automobilového průmyslu v regionu střední a východní Evropy vyvolal značnou euforii, ale rychlé tempo, jaké až dosud rozvoj "autolanu" provázelo, nevydrží napořád. Hospodářský rozvoj, který s sebou nástup automobilek pro tyto země přinesl, paradoxně začíná být i potenciálním zdrojem ohrožení dosavadní prosperity.

Nedostatek technických odborníků: celoevropský "strašák"

Podle zjištění odborníků zabývajících se v Evropské unii otázkami souvisejícími s technickou úrovní a kvalifikací zaměstnanců dnes 50-70 % podniků ve členských zemích pociťuje nedostatek pracovníků s vysokoškolským vzděláním v technických nebo přírodovědných disciplínách.

Školy nestačí dodávat na trh dostatek odborníků na IT

Poptávka po odbornících na informační technologie rok od roku roste, zatím na ni ale nedovedou dost pružně reagovat ani školy, ani sami absolventi IT...

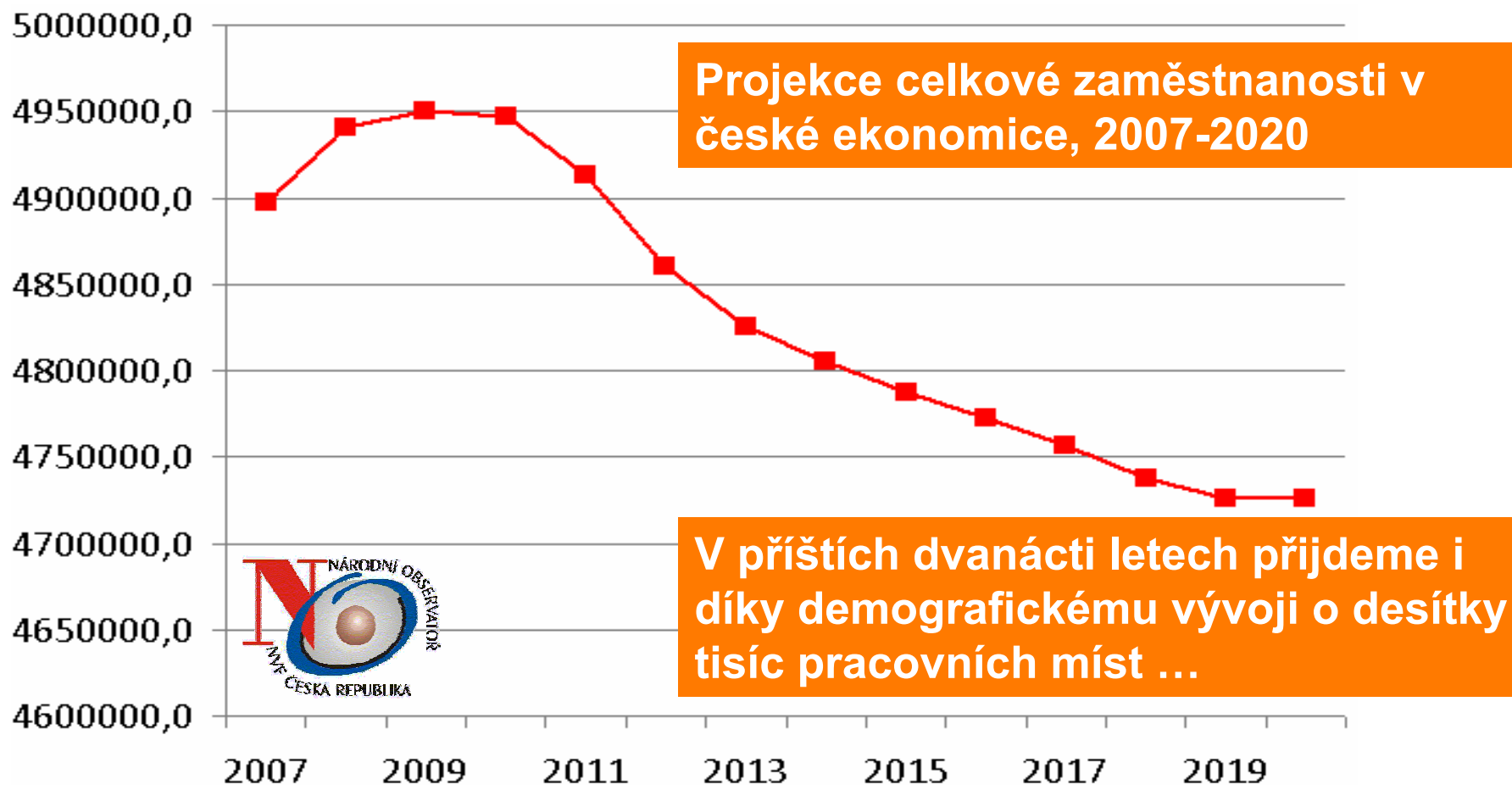
HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

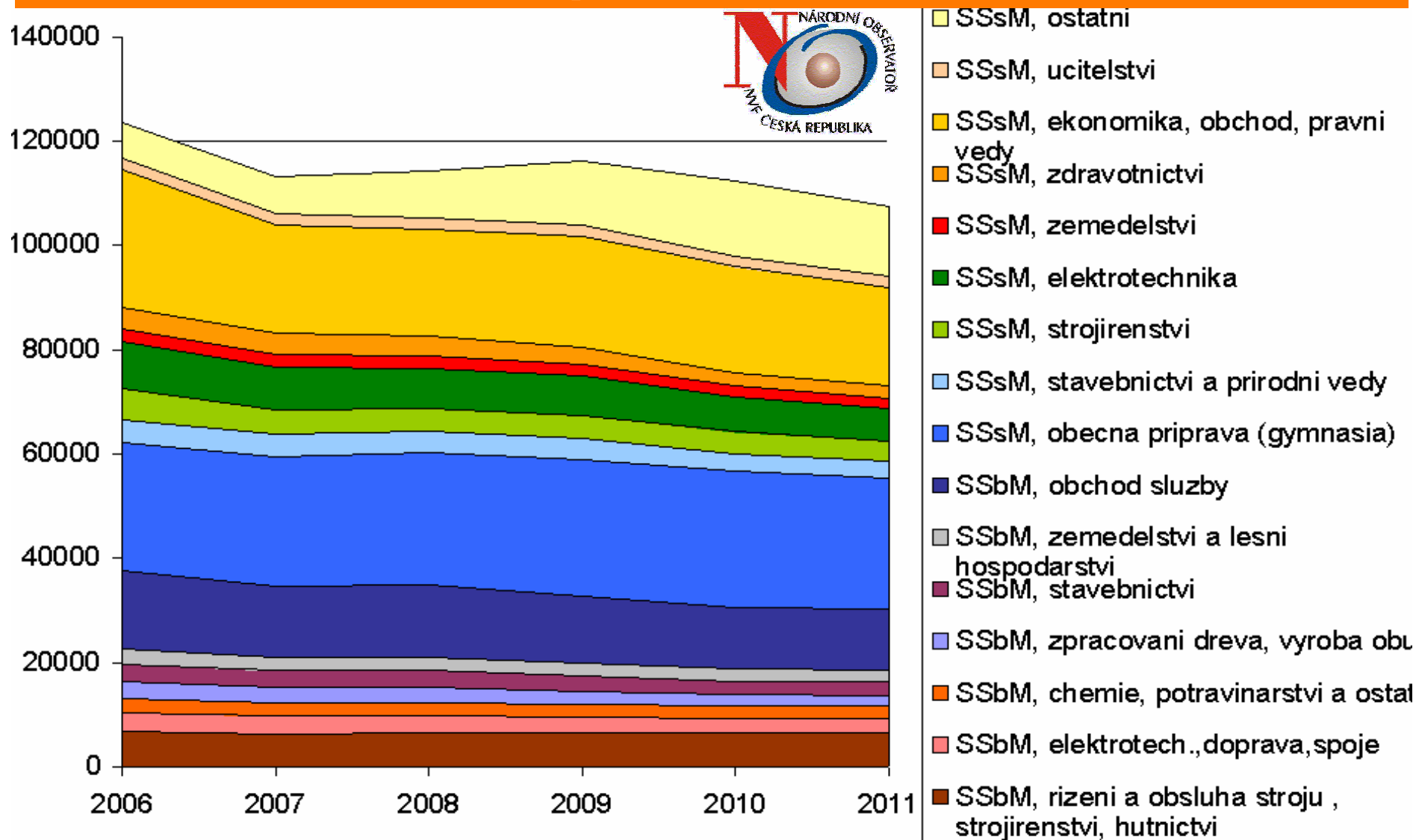
Budoucnost trhu práce bude ale ještě horší ...

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Budoucnost trhu práce – absolventi SŠ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Budoucnost trhu práce – absolventi SŠ

- ❑ **SŠbM Textil a oděvnictví** - pokles o 52 %. Bude to problém pro oživující se textilní průmysl ... již dnes je nedostatek oborových specialistů problémem pro firmy jako Fezko ...
- ❑ **SŠ elektrotechnika, strojírenství** – pokles přibližně o jednu třetinu již během čtyř let, pak bude pravděpodobně tempo úbytku ještě zrychlovat. **Pro průmysl jde o klíčové studijní obory!**
- ❑ **SŠsM stavebnictví a přírodní vědy** – pokles o 23 % během čtyř let.

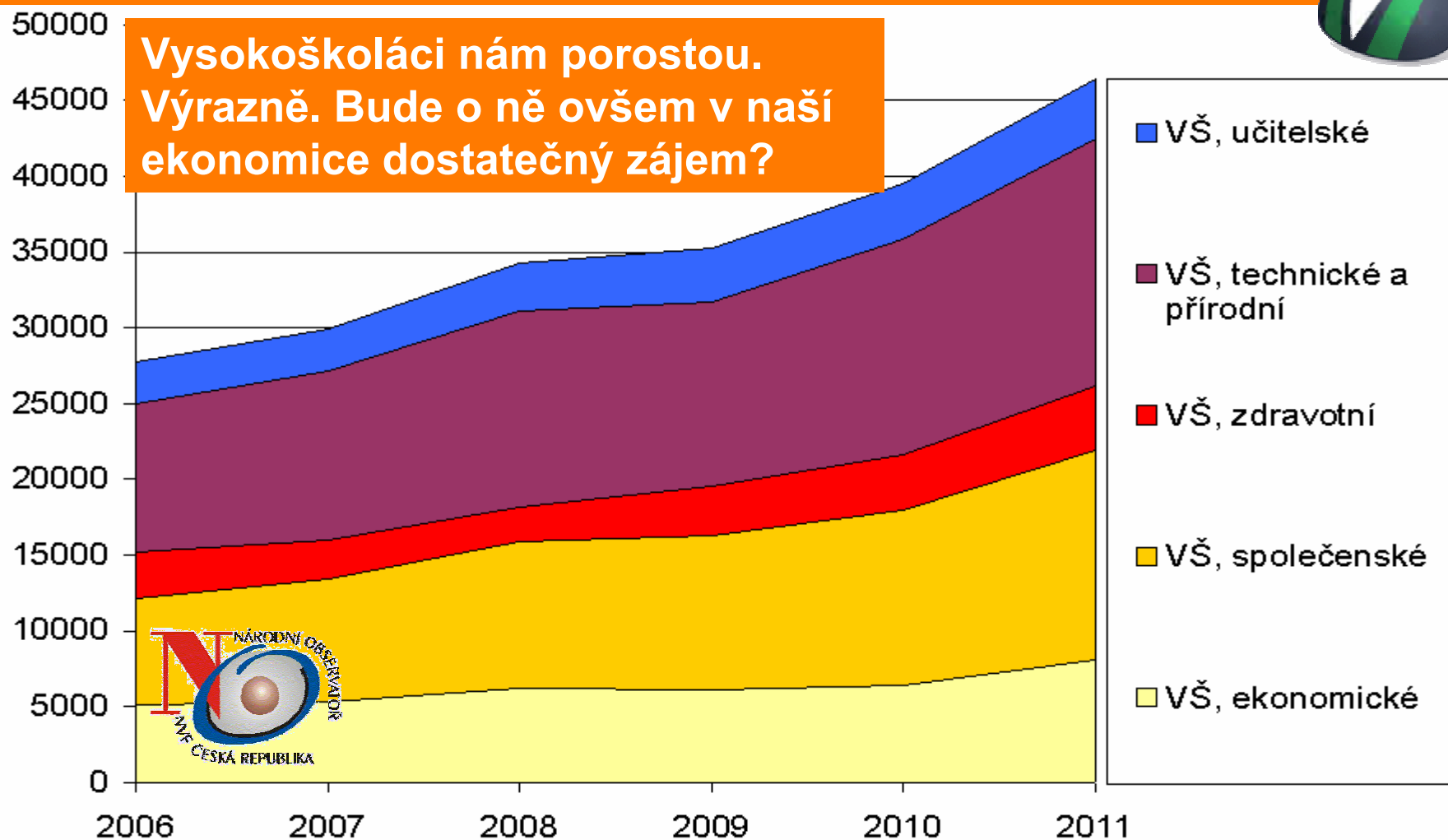
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Budoucnost trhu práce – absolventi VŠ

Vysokoškoláci nám porostou.
Výrazně. Bude o ně ovšem v naší
ekonomice dostatečný zájem?

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Kde nám to na trhu práce bude nejvíce „skřípat“?

Nejhorší vyhlídky uplatnění absolventů (2008-2011):

Vysokoškoláci - právní vědy

Vysokoškoláci – strojírenství

Vysokoškoláci – elektrotechnika

Středoškoláci s maturitou – učitelství

Učni - zemědělství, lesní hospodářství

Bez vzdělání, základní vzdělání

Nejhorší vyhlídky pro firmy na získání pracovníka (2008-2011):

Vysokoškoláci, učitelství

Středoškoláci bez maturity, stavebnictví

Středoškoláci bez maturity, chemie, potravinářství

Středoškoláci bez maturity, textil, oděvnictví

Středoškoláci s maturitou, elektrotechnika, strojírenství

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Jak se bude měnit trh práce v dalších letech?

- ❑ **Nedostatek pracovníků na trhu práce** – nutno efektivněji „hospodařit“ s lidskými zdroji, které máme k dispozici
- ❑ **Demografický vývoj** – díky nástupu populačně slabších ročníků a změně preferencí studentů se nabídka pracovníků pro určité obory bude nadále snižovat
- ❑ **Vývoj na světových trzích** – poroste citlivost české ekonomiky na globální změny – trh práce může být ovlivněn nečekanými změnami a zvraty, které budou mít svůj původ mimo Českou republiku (hypoteční krize v USA)
- ❑ **Změny v investiční politice globálních firem** – díky ztrátě nákladové výhody České republiky nás v příštích letech může postihnout ztráta tisíců pracovních míst v současných montážních závodech
- ❑ **Sektorové hrozby** – například globální krize automobilového průmyslu by mohla mít pro ČR velmi tvrdé důsledky. Může k něčemu takovému dojít? A kdy?
- ❑ **Potřeba zvyšovat konkurenceschopnost českých firem** skrze rozvoj lidských zdrojů – pokud chceme zahraniční investory udržet a rozvíjet „ekonomiku znalostí“

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Co je proto nutné z hlediska trhu práce?

- Zvýšit podporu zaměstnavatelům** při vyhledávání, rekvalifikacích a další profesní přípravě kvalifikované pracovní síly
- Rozvinout ve větší míře dlouhodobě zaměřenou koncepční činnost** při sladování nabídky a poptávky po kvalifikacích vzhledem k nadcházejícímu slábnoucímu přílivu absolventů škol a nutnosti efektivního hospodaření s národním vzdělanostním potenciálem
- Definovat strategii zaměřenou na příliv zahraniční pracovní síly** - podložit ji dlouhodobými trendy v nárocích ekonomiky na kvalifikovanou pracovní sílu a očekávaným přílivem kvalifikovaných pracovníků z domácích zdrojů.
- Zvýšit kvalitu a zlepšit zaměření služeb úřadů práce**, zejména profesního poradenství a rekvalifikačních kursů tak, aby připravovaly osoby na trhu práce na budoucí změny, trendy a požadavky

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Jaké informace pro to budou potřeba?

- Informace o celkovém pravděpodobném vývoji zaměstnanosti v ekonomice a jejích jednotlivých sektorech** – počty, trendy
- Informace o celkovém pravděpodobném vývoji zaměstnanosti v jednotlivých skupinách profesí** – počty, trendy
- Informace o celkovém pravděpodobném vývoji zaměstnanosti v jednotlivých krajích České republiky** – počty, trendy
- Prognóza nabídky na trhu práce** – kolik absolventů a v jaké struktuře přijde na trh práce v příštích letech?
- Prognóza možných zvrátů v ekonomických trendech a realistické hodnocení hrozeb na trhu práce** – odliv investorů, ztráta konkurenceschopnosti nebo krize v určitých sektorech – a jak to ovlivní poptávku po pracovnících?
- Identifikace budoucích požadavků na profese a kvalifikace** – je nedostatek absolventů v učňovských oborech i dlouhodobým problémem? Ale co když už lépe nebude?

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Kuchařka předvídání

Zaměstnavatelé a
dotazníková šetření ..

Kvalitativní techniky,
hloubkové rozhovory,
Delphi, modelování
scénářů ..

Projekce zaměstnanosti
po sektorech i profesích,
projekce absolventů ..

Mezinárodní
komparace, sledování
trendů, další analýzy ..

Analytický tým, který to všechno umí poskládat dohromady

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Jak to nedělat: Zaměstnavatelé

Zaměstnavatelé: proč ano?

- Znájí velmi dobře aktuální problémy na „svém“ trhu práce
- Mají zájem na kvalitativních změnách ve výuce a dalším profesním vzdělávání
- Některí jsou schopní uvažovat v souvislostech, v odhadu trendů v technologiích, dopadech legislativy ...

Zaměstnavatelé: proč ne?

- Opravdu jen někteří! Převažuje však setrvačné uvažování a orientace na aktuální problémy, dlouhodobější předvídání (5+ let) pro ně nemá takový význam. Navíc priority trhu práce, regionu a firem nemusí být totožné.
- Výrazné změny ve „svých“ sektorech, zejména pokud jsou negativním směrem, předpoví málokdy (jak ukazují zahraniční zkušenosti)
- Je třeba opatrně posuzovat prognózy, sestavené zaměstnavatelskými svazy – riziko lobbingu a „wishful thinking“
- V zahraničí se využívá zaměstnavatelů především k identifikaci aktuálních problémů trhu práce a s tím související koordinaci vzdělávacích programů

Jak to dělat: Zaměstnavatelé

Zaměstnavatelů se neptejte na to, co o trendech a vývoji v sektoru vědí. Často se totiž dozvíte ne to, co vědí, ale to co si myslí nebo co si přejí. Ptejte se jich na to, co dělají, analyzujte to a z toho si sami odvodte závěry, příležitosti a hrozby pro trh práce. Takovýmto způsobem pracují špičkové analytické firmy jako Gartner i experti na předvídání kvalifikačních potřeb v řadě západních zemí, včetně Velké Británie. Ale opět – je to jen jedna „čtvrťka pizzy ...“

1. Současná struktura zaměstnanosti ve firmě (profese)
2. Současná struktura zaměstnanosti ve firmě (kvalifikace)
3. Současné požadavky na klíčové dovednosti u typů profesí
4. Specifikace pracovních míst, u kterých má firma problém s nedostatkem a/nebo nízkou kvalitou uchazečů
5. Jakým způsobem řeší zaměstnavatel nedostatky v nabídce trhu práce?

Vzor
jednoduchého
dotazníku
(UK):

Zásady: snadnost, rychlost, jednoduchost interpretace, uzavřené otázky. **Přínosy:** vyšší návratnost odpovědí, nižší náklady.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Co u nás v současné době existuje?

- ❑ **Projekce budoucí zaměstnanosti** – jediný model projektující budoucí zaměstnanost v členění podle profesí a kvalifikací v ČR má v současnosti NVF společně s VÚPSV a CERGE.
- ❑ **Projekce absolventů** – jedinou dostupnou projekci absolventů podle jednotlivých oborů vzdělání pro střední školství má v současnosti NVF
- ❑ Největší zkušenosti se **zpracováním sektorových studií**, založených na kvalitativních metodách a orientované primárně na vliv globálních trendů na českou ekonomiku a jejich důsledky pro trh práce má NVF
- ❑ **Ad hoc šetření mezi zaměstnavateli (NVF, Úřady práce, Hospodářská komora, NÚOV, regionální projekty)** – nejsou zpravidla opakované a v mnoha realizovaných projektech v ČR i zahraničí se ukazuje, že zaměstnavatelé jsou schopni vyjádřit se pouze k aktuálním problémům a ne k budoucím trendům – pro předvídání budoucích změn trhu práce je třeba komplexnější přístup.
- ❑ **Sektorové rady** – složité ustavování a velké množství úkolů, které musí řešit (zejména sladění kurikulů s kvalifikacemi). Navíc pro potřeby dlouhodobé strategie na trhu práce nelze předvídání změn v sektorech nechat pouze v kompetenci zaměstnavatelů

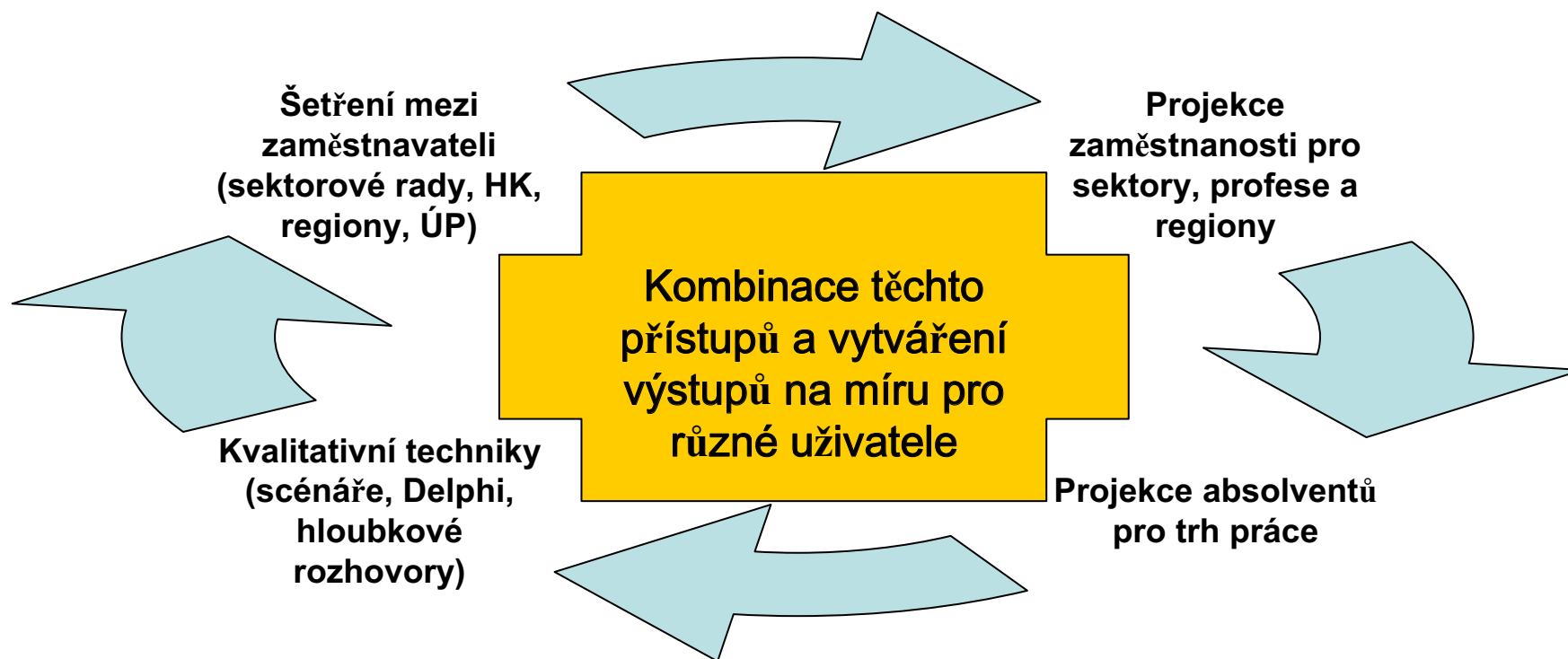

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Co nám chybí nejvíce?

S výjimkou projektu ITP se nepracuje na kombinaci výstupů z kvantitativních statistických modelů, šetření mezi zaměstnavateli a kvalitativních přístupů (scénáře, Delphi, hloubkové rozhovory). Tyto části jsou však pro kvalitní předvídání nezbytné a jedna se nedá nahradit druhou.

Inspirace zahraničím

Vyspělé země: Dlouholetá zkušenost s předvídáním kvalifikačních potřeb

- Austrálie
- Finsko
- Francie
- Irsko
- Kanada
- Německo
- Nizozemsko
- Rakousko
- USA
- Velká Británie

VE VŠECH ZKOUMANÝCH ZEMÍCH JE KLÍČOVÁ ROLE STÁTU A MINISTERSTEV

VÝSTUPY PŘEDVÍDÁNÍ KVALIFIKAČNÍCH POTŘEB JSOU VYUŽÍVANÉ PRO CELOU ŘADU OBLASTÍ:

*Pro lepší směrování nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (APZ),
Pro hodnocení kvality a případné změny v systému dalšího vzdělávání,
Pro poradenskou činnost úřadů práce – trendy v profesích, změny trhu práce ..
Pro nastavení systému zelených karet – jaké profese bude třeba „dovézt“?
Jako podklad pro tvorbu strategie rozvoje trhu práce i vzdělávacího systému*

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Inspirace zahraničím

Vyspělé země:
Klíčový zlom v 90. letech

Dlouho existoval podobný systém pouze ve Francii (již od 60. let) – tradice „centrálně řízené západní ekonomiky“

Ostatní země – začátek většinou v období 1994-2002

**DŮVODY PRO PŘEDVÍDÁNÍ
KVALIFIKAČNÍCH POTŘEB:**

Nutnost řešit nové problémy trhu práce: cenová konkurence levnějších ekonomik ve východní Evropě a v Asii, odliv velkých zaměstnavatelů a ztráta pracovních míst, potřeba zvýšit konkurenceschopnost skrze další vzdělávání pracovníků a dopředu znát možná rizika a příležitosti – nenechat se překvapit technologickými, ekonomickými a tržními trendy.

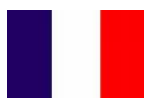
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Inspirace zahraničím

Vyspělé země: Hlavní zjištění

V rozvinuté ekonomice s nízkou nezaměstnaností a rostoucími náklady na pracovní sílu je potřeba předvídat změny trhu práce významným nástrojem pro udržení hospodářského růstu.

„... předvídání kvalifikačních potřeb je ve vyspělých zemích důležitou součástí infrastruktury trhu práce.“

„... systémy předvídání fungují na evropské, národní, sektorové i regionální úrovni.“

„... ve většině zemí jsou současně rozvíjené kvantitativní (modelování) i kvalitativní přístupy (sektorové studie) k předvídání budoucích změn na trhu práce a jejich vlivů na profese a kvalifikace.“

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Příklady možných trendů a jejich vliv na trh práce

Hypoteční krize v USA – zpomalení stavebních trhů v řadě zemí Evropy

Chemická legislativa REACH – díky omezení používání některých typů chemikálií se zvednou náklady některým výrobcům a to i například v elektronice – může je to motivovat přenést výrobu mimo EU, kde podobná omezení neplatí

Příchod „příliš velkého investora“ – může „vysát“ trh práce a způsobit přeplácení nedostatkových profesí (české ICT)

Generace Y – nové generace mají jiné životní hodnoty, preference a očekávání od toho, co jí má přinést práce – to ohrožuje zejména tradiční profese v průmyslu a obecně technické vzdělání, které je často vnímáno jako příliš obtížné, neperspektivní a „společensky nepřítažlivé“

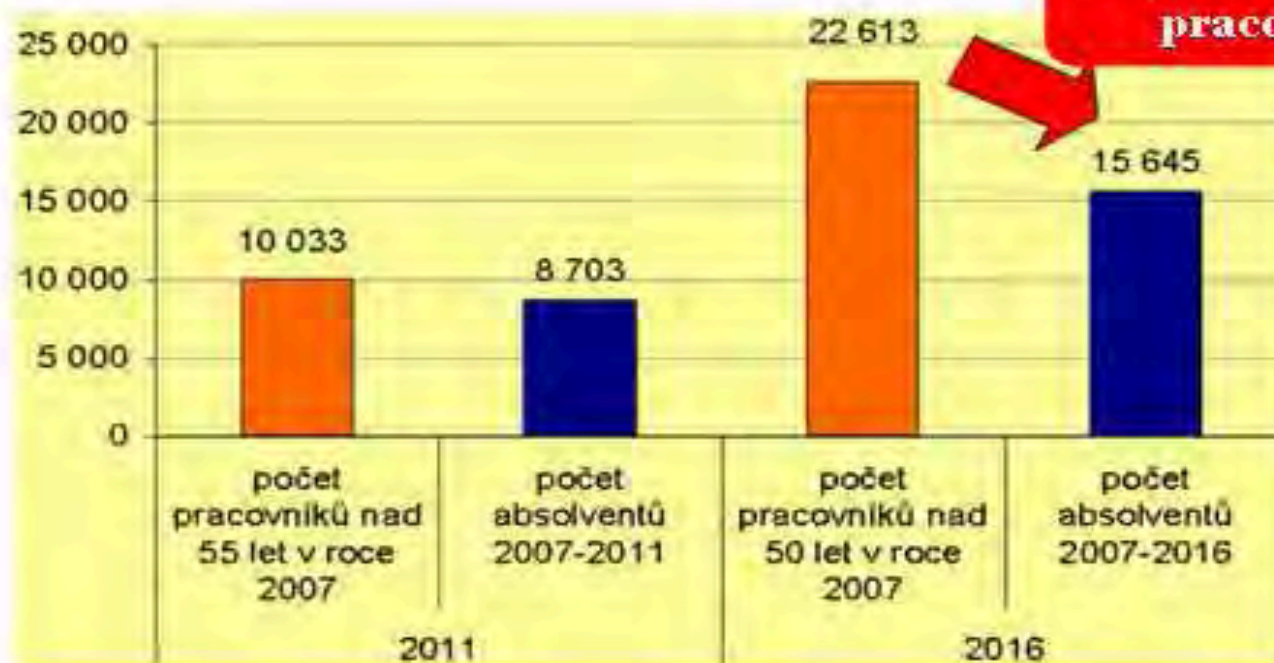

Příklad výstupu sektorové studie: energetika

2007-2016: ze sektoru může odejít přes 22 tisíc pracovníků (zejména odchody do důchodu) – počet absolventů, kteří pravděpodobně nastoupí do sektoru, bude o třetinu nižší

Jakou cestou tento problém řešit: rekvalifikacemi, nebo zvyšováním produktivity, která umožní počet zaměstnanců snížit?

Riziko nevhodné kvalifikační struktury nově příchozích pracovníků je velmi reálné

Kvalifikační barometr – Vývojář/IS architekt (ICT)

Počet osob na trhu práce a trend v poptávce po profesní roli
(2008-2018)

29 800

Komentář k trendu

Celkový vývoj v poptávce po této profesní roli není snadné předpovědět, většina odborníků odhaduje stagnaci celkového počtu nebo mírný nárůst. Obecně proti zvyšování počtu pracovníků v této profesní roli hovoří několik argumentů:

- Zjednodušování technologií a nástrojů pro vývoj,
- Platový vývoj, kdy by se platy programátorů měly postupně přibližovat k průměrným výdělkům tak jak je tomu v západní Evropě, čímž zájem o práci na těchto pozicích bude klesat (jedná se tedy o změnu trendu na straně nabídky práce),
- Možný odchod některých zaměstnavatelů z nákladových důvodů v horizontu 10 let, kteří zaměstnávají výraznější část této profesní skupiny.

Naopak posilování poptávky po vývojářích by mohl ovlivnit poměrně pravděpodobný vzestup vývoje aplikací (napříč všemi segmenty, ale zejména v segmentu 3 a 4) a vyšší poptávka po testování SW produktů a také díky rostoucímu outsourcingu ICT a systémové integraci.

Dojít by mělo k diferencovanému vývoji uvnitř profesní skupiny – high-end profese by měly spíše růst, naopak low-end profese klesat.

V rámci zákaznických firem by počet pracovníků měl klesat ve prospěch dodavatelských.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Kvalifikační barometr – vývojářské profese

Trendy v poptávce pro vybrané profese v rámci této role

Vývojář

Programátor

Tester

Systemový integrátor

IT architekt

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Faktory konkurenceschopnosti

Zjištění současné konkurenční výhody – proč jsme v současné době úspěšní a jsou tyto důvody dlouhodobé?

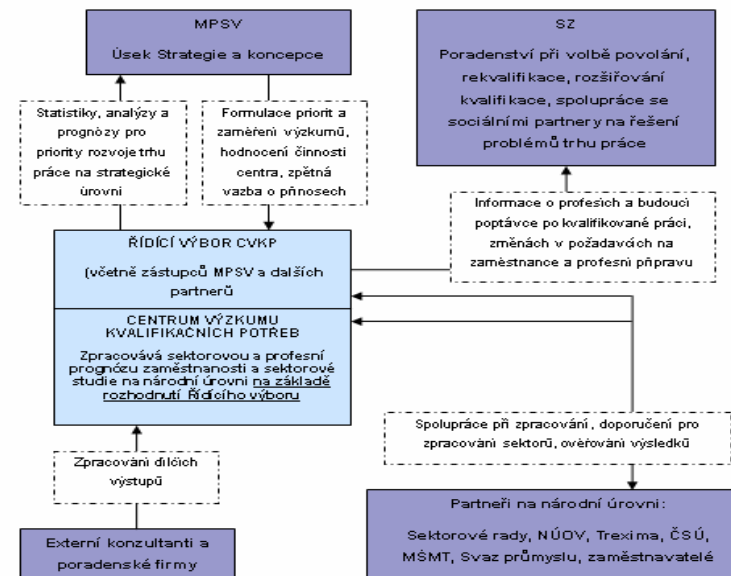
Faktor konkurenceschopnosti	Odhad dlouhodobé pozice ČR
Kvalita technického školství	Stagnace oproti jiným zemím
Potenciál lidských zdrojů (kvantita, kvalita)	Zhoršení oproti jiným zemím
Nákladová výhoda	Zhoršení oproti jiným zemím
Investiční pobídky	Zhoršení oproti jiným zemím

Jaké ještě budeme mít výsledky?

**Projekci absolventů,
přicházejících na regionální trhy
práce v období 2008-2013**

**Projekci zaměstnanosti
v jednotlivých profesních
skupinách do roku 2020 včetně
doplňujících analýz**

**Návrh systému, který by se
dlouhodobě věnoval předvídání
kvalifikačních potřeb
na úrovni národní, regionální,
sektorové a profesní**

**Spojme to, co existuje
nebo se právě tvoří a
dejme tomu novou
kvalitu!**

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

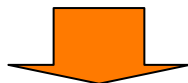

Jak to chceme dělat?

Má-li trh práce čelit nové situaci a novým problémům, které jsou velmi odlišné od těch nedávných, potřebuje pro to zejména dvě věci:

1. INFORMACE

2. ČINNOSTI, KTERÉ BUDOU NA ZJIŠTĚNÉ A OČEKÁVANÉ HROZBY A PŘÍLEŽITOSTI REAGOVAT

Ambicí Národní observatoře je poskytovat tyto informace – přesně, včas, objektivně a s kritickým hodnocením všech použitých informačních zdrojů.

Zároveň se domníváme, že obě tyto složky by měly být oddělené a nezávislé, stejně jako moc výkonná a moc soudní. 😊

Úkolem partnerství je s informacemi pracovat a využívat je pro správná rozhodnutí.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Partnerství pro předvídání

„Dvacet hloubkových rozhovorů s lidmi, kteří tématu opravdu rozumí, má větší význam než dotazník pro pět set firem.“

- **Zástupci zaměstnavatelů:** hledáme ovšem odborníky s vizí – na svůj sektor, na záměry v regionu, se širokým přehledem a zájmem se na výsledku podílet
- **Zástupci škol:** podobné požadavky, zejména pokud chceme jít cestou znalostního centra v některém sektoru a máme pro to akademickou základnu
- **Odborníci na regionální trh práce a na region jako takový**
- **Zahraniční experti a zkušenosti:** mimořádně důležité pro správné zhodnocení světových vlivů a trendů i pro inspiraci

„Nahlížet na sektor, jeho vývoj a trendy optikou potřeb trhu práce je velmi obtížné a těžce se to učí – ať už jste zpracovatel, nebo jen konzultovaný odborník. Zjistit všechny souvislosti a které jsou ty správné otázky, na které hledáte odpovědi, může trvat celé měsíce.“

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

Shrnutí

Nepřenášejte odpovědnost za rozvoj trhu práce či regionu jen na zaměstnavatele. Kromě výše uvedených specifík pozice zaměstnavatelů je potřeba si uvědomit, že i sebevíce „zakořeněná“ firma může region opustit – a že to s postupující globalizací bude čím dál snadnější.

Zaměstnavatelé mají ochotu se podílet na řešení problémů trhu práce, jejich manévrovací prostor je však omezen výší nákladů a dostupné marže.

ČR se dlouhodobě pravděpodobně nevyhne údělu bohatší země a část průmyslové produkce ji opustí.

Dlouhodobě nemusí být dobrou cestou snaha výrazně posilovat učňovské školství a vyhovět tak aktuálním potřebám trhu práce – strukturální změny ve vzdělávání se nemusí stihnout dříve, než k výše uvedenému trendu dojde.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Registrační číslo projektu CZ.04.1.03/1.2.00.1/0008.

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

Ing. Jiří Braňka
Národní vzdělávací fond o.p.s.
Národní observatoř zaměstnanosti a
vzdělávání

Opletalova 25
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 500 524

Fax: +420 224 500 502

E-mail: branka@nvf.cz

www.nvf.cz/observatory